

Læreres tilfredshet i læreryrket

Av: Thomas Nordahl, professor ved Senter for praksisrettet utdanningsforskning, Høgskolen i Innlandet

I ulike medieoppslag, og da særlig under lærerstreiken i 2022 ble det uttrykt at læreryrket er utfordrende og lite verdsatt. Det henvises til at det er vanskelig å beholde lærere, ved at 40 000 lærere med lærerutdanning ikke arbeider i yrket og at mange ansatte i skolen ikke har lærerutdanning. Videre ser vi at det vanskelig å rekruttere nye lærere noe som synes ved at søkertallene til lærerutdanningen går ned. Det påpekes også at mange lærere får et «praksissjokk», og at de derfor slutter som lærere etter kort tid (Brandmo & Tiplic, 2021). Det blir også påpekt at lærere henger etter i lønnsutvikling sett i forhold til andre sammenlignbare yrker (Utdanningsforbundet, 2022). Samlet gir dette et inntrykk av at læreryrket er slitsomt og lite attraktivt.

Påstandene om læreryrket mangler ofte dokumentasjon, utover enkeltlæreres eller arbeidstakerorganisasjoners meninger. Det kan være uheldig fordi det bildet som skapes om læreryrket kan være mer negativt enn det er grunnlag for. Rekrutteringen til et av samfunnets viktigste yrker kan på sikt rammes av et eventuelt feilaktig bilde, fordi attraktiviteten til et yrke styrkes ikke ved at yrket framstilles som slitsomt og belastende.

Den forskningen som eksisterer om norske læreres tilfredshet gir imidlertid et annet bilde av hvordan lærere opplever yrket, enn det de rådende oppfatningene i offentligheten ser ut til å være. TALIS-undersøkelsen er en internasjonal undersøkelse som gjennomføres i 48 land om læreres arbeidsforhold på ungdomstrinnet (Thronsen, Carlsten & Bjørnson, 2018). Her har lærerne tatt stilling til ulike utsagn om sin situasjon i læreryrket. Utsagnene har blant annet vært; «Jeg er tilfreds med måten jeg utfører arbeidet mitt på ved denne skolen», «Jeg liker å arbeide ved denne skolen» og «Når alt kommer til alt er jeg fornøyd med jobben min». Mellom 93 og 95 % av de lærerne som er med fra Norge, svarer enten «enig» eller «svært enig» når de tar stilling til disse utsagnene (Thronsen, Carlsten & Bjørnson, 2018). Disse funnene er i samsvar med tidligere TALIS-undersøkelser, og de er også i samsvar med hvordan nyutdannede lærere i TALIS-dataene opplever læreryrket (Brandmo & Tiplic, 2021).

Når lærere i Norge blir spurt i undersøkelser ser det ut til at de er tilfredse med yrket sitt og med den skolen de arbeider på. Samtidig er kun 24 % av lærerne som er med i TALIS «enig» eller «svært enig» i utsagnet «Lærerne blir verdsatt i media i dette landet». Dette indikerer at det er et misforhold mellom det bilde som skapes av læreryrket i media og til allmennheten, og hvordan lærerne selv opplever at de har det i yrket sitt,

Spørreundersøkelser blant lærere i grunnskolen

Ved Senter for praksisrettet utdanningsforskning (SePU) ved Høgskolen i Innlandet har vi i flere spørreundersøkelser over tid spurt lærerne blant annet om deres tilfredshet og kompetanse i yrket som lærere. Hensikten er å analysere hvordan lærerne opplever sin arbeidssituasjon og

hvilke sammenhenger det er mellom deres grad av tilfredshet og andre deler av læreryrket. Disse undersøkelsene er gjennomført på samme tidspunkt; høsten 2016, 2018, 2020 og 2022. I denne artikkelen vil se på om læreres tilfredshet endres høsten 2022, etter både pandemi og lærerstreik. Antall lærere som har deltatt i disse undersøkelsene og svarprosent er vist i tabellen nedenfor.

Tabell 1: Antall informanter og svarprosent

Utvalg	Totalt antall	Inviterte m/samtykke	Besvarte	Svarprosent
Høst 2022	990	990	830	83,8 %
Høst 2020	2 351	2 351	1 924	81,8 %
Høst 2018	2 395	2 395	2 240	93,5 %
Høst 2016	2 350	2 350	2 218	94,4 %

Svarprosenten er å betrakte som tilfredsstillende på alle fire måletidspunktene (Nordahl et al., 2021). Grunnen til at det er med færre lærere høsten 2022 er at mange kommuner og skoler har valgt å ikke gjennomføre undersøkelsen denne høsten. I alle fire undersøkelsene er det med lærere fra både små og store skoler, og fra små landkommuner og litt større bykommuner.

I undersøkelsen har vi spurt lærere om deres tilfredshet og kompetanse ut fra en skala hentet fra Grosin (1990) og Rutter med kolleger (1979). Denne skalaen inneholder fem spørsmål som hvilken tillit de har til seg selv som underviser, om de klarer å opprettholde ro og orden, om deres entusiasme og engasjement og om de er tilfredse med å være lærer og får mulighet til å utvikle seg som lærer. Lærerne har her tatt stilling til disse fem utsagnene tilknyttet ut fra en skala fra 1 – 4, der 1 = passer ikke så bra, 2 = passer nokså bra, 3 = passer bra og 4 = passer meget bra.

Det er gjennomført egne faktoranalyser og reliabilitetsanalyser for alle fire måletidspunktene. Faktoranalysene har gitt en en-faktorløsning på alle fire målingene og reliabilitetsverdiene (Chronbach alpha) er gjengitt i tabellen nedenfor.

Tabell 2: Reliabilitetsverdier

Faktor	Alpha-verdier			
	2016	2018	2020	2022
Lærernes tilfredshet og kompetanse	,74	,75	,76	,72
Samarbeid om undervisning	,79	,78	,79	,75
Samarbeid om elevene	,83	,82	,84	,84
Kontakt med elevene	,63	,67	,68	,72
Skoleledelse	,90	,89	,90	,92

Disse reliabilitetsverdiene ansees i hovedsak som tilfredsstillende og uttrykker at skalaene på alle områdene er pålitelige. Unntaket er området «kontakt med elevene» som er noe lav, særlig høsten 2016.

Resultater - gjennomsnittskåre og spredning

Nedenfor er samlet gjennomsnittsskåre for alle fem utsagnene og samlet standardavvik (spredning) på de fire måletidspunktene.

Tabell 3: Gjennomsnitt og standardavvik for skalaen (5 utsagn)

	Høst 2022		Høst 2020		Høst 2018		Høst 2016	
	Snitt	St. avvik	Snitt	St. avvik	Snitt	St. avvik	Snitt	St. avvik
Lærerens tilfredshet og kompetanse	3,11	0,47	3,26	0,47	3,27	0,45	3,30	0,45

Tabellen viser at gjennomsnittsskåren samlet for alle fem utsagnene er relativt høy på alle måletidspunktene, og den uttrykker at lærerne opplever stor grad av tilfredshet med sitt arbeid. De uttrykker gjennom disse svarene at de mestrer sitt arbeid, er engasjerte og har mulighet til å utvikle seg som lærere. Samlet på de fire målingene mener 87 % av lærerne at utsagnene passer «bra» eller «meget bra» for hvordan de opplever det å være lærer. Når det gjelder spredningen (standardavviket) i lærernes svar er det stabilt på alle fire måletidspunktene. Standardavviket varierer mellom 0,45 og 0,47 på de ulike målingene innenfor denne firedelte skalaen. Det innebærer at det er relativt lite spredning i lærernes svar, og at det er svært få lærere som ikke synes utsagnene passer for sin situasjon som lærer.

Gjennomsnittsskåren på skalanivå er omtrent helt stabil i undersøkelsene i 2016, 2018 og 2020, men det er imidlertid en viss nedgang i gjennomsnittsskåren for 2022, sett i forhold til de tre andre undersøkelsene. Forskjellen mellom 2020 og 2022 utgjør 0,15 skala-poeng på denne firedelte skalaen som må betraktes som relativt liten. Forskjellen uttrykt i standardavvik (Cohens d) utgjør 0,32 standardavvik, og det kan heller ikke betraktes som en stor forskjell.

Selv om gjennomsnittsskåren er noe lavere i 2022 enn på de tre andre måletidspunktene, er det viktig å understreke at lærerne uttrykker stor grad av tilfredshet tilknyttet det å utøve læreryrket på alle fire måletidspunktene. Midtpunktet på denne skalaen fra 1 til 4 er 2,5, og det er kun 9,7 % av lærerne som skårer lavere enn det, samlet på alle disse utsagnene. Gjennomsnittsskåren viser at det store flertallet av lærere fortsatt har tillitt til seg selv som lærer, de er engasjert og entusiastiske og de synes det er tilfredsstillende å være lærer der de arbeider.

Resultater - frekvensfordeling og gjennomsnitt på utsagnene

Nedenfor er det gjengitt den prosentvise frekvensfordeling og gjennomsnitt på alle fem utsagnene innenfor skalaen «læreres tilfredshet og kompetanse». Det er her kun tatt med resultatene for 2020 og 2022, da det kun er marginale forskjeller mellom svarene i 2016, 2018 og 2020.

Tabell 4: Frekvensfordeling og gjennomsnitt på de enkelte utsagnene

	Passer ikke så bra	Passer nokså bra	Passer bra	Passer meget bra	Snitt
1. Jeg har stor tillit til meg selv som lærer.					
Høst 2022	0,5 %	9,7 %	59,4 %	30,4 %	3,20
Høst 2020	0,4 %	6,9 %	58,3 %	34,2 %	3,27
2. Jeg klarer å opprettholde ro og orden i klasserommet.					
Høst 2022	0,6 %	12,4 %	56,3 %	30,4 %	3,17
Høst 2020	0,6 %	7,1 %	55,7 %	36,4 %	3,28
3. Jeg er entusiastisk og engasjert i mitt arbeid.					
Høst 2022	0,4 %	6,4 %	53,5 %	39,5 %	3,32
Høst 2020	0,3 %	4,0 %	50,4 %	45,2 %	3,41
4. For det meste synes jeg det er svært tilfredsstillende å være lærer på denne skolen.					
Høst 2022	3,5 %	21,5 %	48,4 %	26,5 %	2,98
Høst 2020	1,3 %	13,3 %	47,8 %	37,6 %	3,22
5. I denne skolen utvikler jeg meg som lærer.					
Høst 2022	5,7 %	21,9 %	50,1 %	21,7 %	2,89
Høst 2020	2,4 %	15,8 %	50,4 %	31,4 %	3,11

Tabellen viser at det er gjennomgående høye skårer på lærernes vurdering av alle utsagnene. Det er fra 71,8 % til 95,6 % av lærerne som svarer «passer bra» eller «meget bra» på de ulike utsagnene i henholdsvis 2020 og 2022. Det er kun et lite mindretall av lærere (fra 0,3 % til 5,7 %) som svarer «passer ikke så bra» på de ulike utsagnene omkring tilfredshet ved å være lærer. Disse resultatene er i stor grad i samsvar med resultatene fra TALIS-undersøkelsen som også uttrykker at over 90 % av lærerne liker å arbeide i skolen og er tilfredse med jobben sin (Thronsen, Carlsten & Bjørnson, 2018).

Når det gjelder forskjeller mellom undersøkelsen i 2020 og 2022 er det særlig utsagn fire og fem det har vært en viss reduksjon i gjennomsnittsskåren. Her har endringene vært på henholdsvis 0,24 og 0,22 skala-poeng fra 2020 til 2022. På disse spørsmålene er imidlertid spredningen relativt stor (standardavvik på 0,79 og 0,81), og den standardiserte endringen (Cohens d) blir 0,30 standardavvik for spørsmål 4 og 0,27 standardavvik for spørsmål 5. Dette er en viss forskjell, men den er ikke å betrakte som en markant nedgang i tilslutning til utsagnene. Ut fra svarfordelingen på enkeltspørsmål ser det ut til at det er noen færre lærere som svarer at utsagnene «passer meget bra» og noen flere som svarer at utsagnene «passer nokså» bra i 2022 enn i 2020.

Sammenhenger med andre områder i lærerundersøkelsen

I den samme undersøkelsen har også lærerne svart på en rekke andre spørsmål, blant annet om hvordan de samarbeider med andre lærere om undervisningen, hvordan og i hvilken grad de samarbeider med andre lærere om elevene, hvilken kontakt de har med elevene og hvordan de opplever støtten fra skolens ledelse. Innenfor hvert av disse områdene er det mellom tre og ni spørsmål.

I tabellen nedenfor er det vist korrelasjonene mellom «lærernes tilfredshet og kompetanse» og øvrige variabelområder i undersøkelsen.

Tabell 5: Sammenhenger i undersøkelsen (N = 830)

	Tilfredshet og kompetanse	Samarbeid om undervisning	Samarbeid om elevene	Kontakt med elevene	Skoleledelsen
Tilfredshet og kompetanse	1				
Samarbeid om undervisning	,37 **	1			
Samarbeid om elevene	,36 **	,37 **	1		
Kontakt med elevene	,33 **	,14 **	,14 **	1	
Skoleledelsen	,38 **	,45 **	,52 **	,15**	1

** = p < ,001

Korrelasjonene mellom lærernes vurdering av sin tilfredshet og kompetanse og andre områder i undersøkelsen uttrykker noen klare mønstre. Lærere som samarbeider relativt mye med kollegaer om både undervisningen og elevene, er mer tilfredse i sitt yrke enn lærere som samarbeider mindre med andre lærere. Videre er også de lærerne som har svært god kontakt med sine elever mer tilfredse, enn lærere som har mindre god kontakt med elevene. Dessuten viser analysene at lærere som opplever støtte, interesse og oppfølging fra ledelsen, er mer tilfredse i yrket enn de som ikke opplever å ha sterk grad av støtte fra ledelsen. Disse sammenhengene indikerer at det er mulig å opprettholde og videreutvikle læreres tilfredshet. Det vil si at skolens ledelse kan styrke lærernes tilfredshet og at et godt samarbeid mellom lærere vil være viktig for deres tilfredshet i yrket. En vektlegging av læreres kontakt og relasjon til elevene ser også ut til å være vesentlig. Disse sammenhengene støttes også av andre undersøkelser (Brandmo & Tiplic, 2021; Jenssen, 2023).

Drøfting og konklusjon

Disse undersøkelsene som det her er henvist til fra 2016 til 2022, viser at lærere gjennomgående synes det er tilfredsstillende å være lærere. De opplever at de mestrer sitt arbeid, er engasjert og utvikler seg som lærere på de skolene de arbeider. Resultatene fra disse undersøkelsene er i stor grad i samsvar med den internasjonale TALIS-undersøkelsen om læreres yrkeshverdag og arbeidsbetingelser. Dette indikerer at disse geografisk avgrensede undersøkelsene og

resultatene som er gjengitt her, også kan ha gyldighet og være representative for lærere generelt i Norge. Selv etter en høst med konflikt, streik og sterk misnøye med arbeidsgiveren, viser undersøkelsen fra høsten 2022 at lærere fortsatt er gjennomgående er tilfredse og engasjerte i sitt arbeid.

De resultatene som er gjennomgått i denne artikkelen kan ikke sies å være i samsvar med det bilde som formidles i ulike media, og til dels av arbeidstakerorganisasjonene, at det er slitsomt og utilfredsstillende å være lærer. Det finnes lærere, også i denne undersøkelsen, som opplever at det er utfordrende å være lærer i hverdagen på skolen, men det er et fåtall og da bør en være forsiktig med å basere sine inntrykk av læreryrket på utsagn fra enkelte lærere. Disse enkelthistoriene gir et betydelig mer negativt bilde av lærernes situasjon enn de svarene lærere gir i disse relativt store spørreundersøkelsene som er gjengitt her.

Referanser:

- Brandmo, C. & Tiplic, D. (2021). Nyutdannede læreres opplevelse av læreryrket. I J. K. Björnsson (Red.), *Hva kan vi lære av TALIS 2018? Gode relasjoner som grunnlag for læring* (Kap. 6, s. 107–122). Cappelen Damm Akademisk.
- Grosin, H. (1990). *Skolans klima*. Pedagogisk forskningsinstitutt. Universitetet i Oslo.
- Jensen, M. M. F. (2023). *Profesjonelle læringsfellesskap i skolen. En mulighet til kollektiv læring og bedre undervisning?* Ph.d. i profesjonsrettede lærerutdanningsfag. Høgskolen i Innlandet
- Nordahl, T., Gustavsen, A. M., Myhr, L. A., Nordahl, S. Ø., Stranger-Johannessen, E. & Løken, G. H. (2021). *Skoleutvikling i 22 kommuner. Evalueringsrapport for «Kultur for læring»*. Skriftserien 24 – 2021. Høgskolen i Innlandet
- Rutter, M., Maughan, B., Mortimore, P. & Ouston, J. (1979). *Fifteen thousand hours. Secondary schools and their effects on children*. London: Open Books.
- Thronsen, I., Carlsten, T. C. & Bjørnson, J. K. (2018). *TALIS 2018. Første hovedfunn fra ungdomstrinnet*. NIFU
- Utdanningsforbundet (u.år). *Derfor streiker lærerne*.
<https://www.utdanningsforbundet.no/lonn-og-arbeidsvilkar/streik/derfor-streiker-larerne/>